

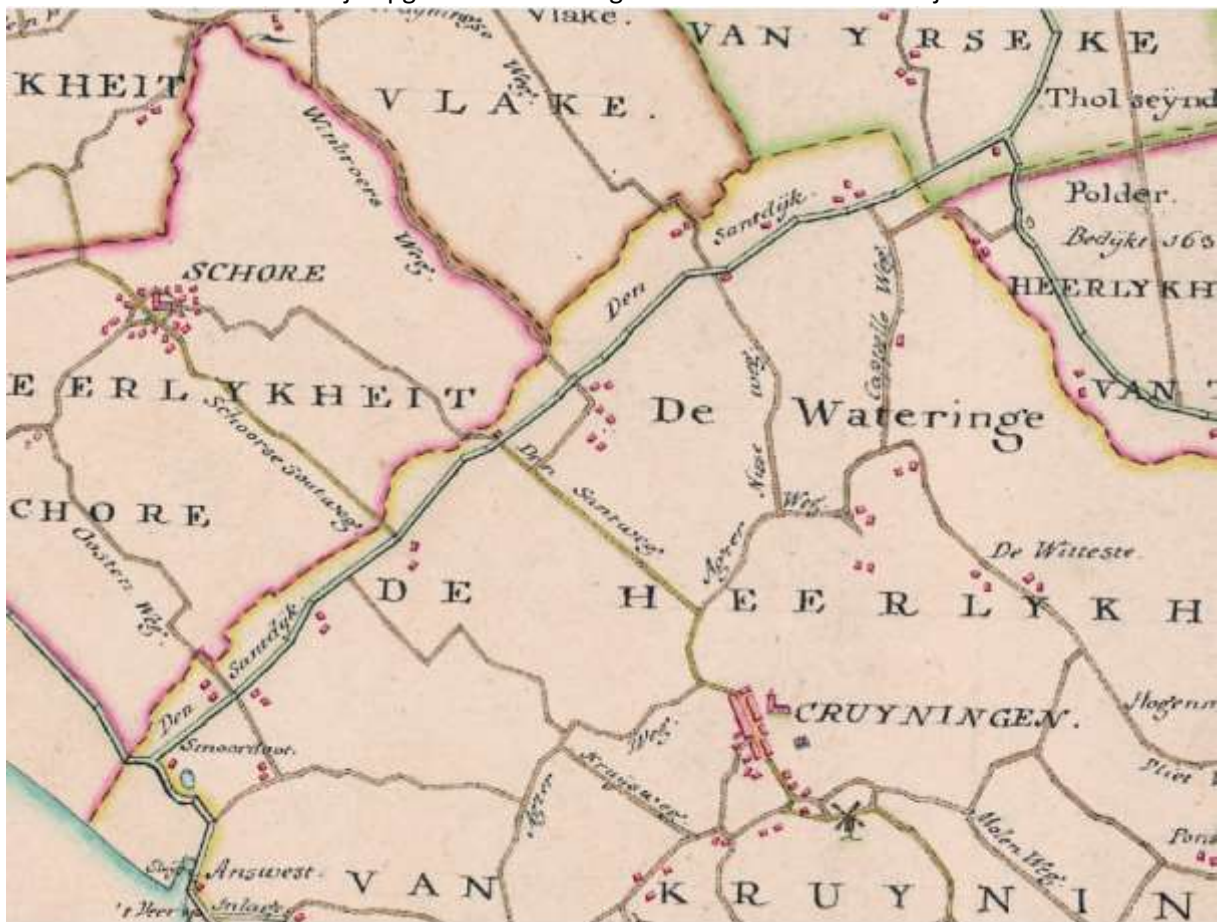
Zanddijk en Molendijk.

Zanddijk, 1300-1324.

De Zanddijk tussen de zeedijk bij Hansweert en de oude dijk oostelijk van Yerseke (Molendijk) op de locatie die Sperdam (Oude Dijk en Stompersdijk) werd in een oorkonde uit 1324 genoemd. Tijdens de vloed van 1530 werd deze Zanddijk nog Vijfzodendijk (compartimenteringsdijk) genoemd. De vijfzodendijk werd na de stormvloed van 1530 versterkt tot waterkering.

Bronnen: RA. Middelburg, RAZE nr.3251. Fruin; AZG, 1908, p.146. Wilderom 1968, p. 114. Dekker 1971, p.109-110.

De naam van deze dijk is afgeleid van de samenstelling van de dijk. Deze dijk ligt op een geulrug van de Yerseke, die liep tussen Hansweert en Yersekedam. De aanleg van dijken werd gedaan door de ter plaatsen gewonnen grond, meestal schorre klei. Deze oorspronkelijke vijfzodendijk of zijwinde, compartimenteringsdijk, werd niet langs de zeeoever aangelegd maar dwars door het bedijkte Zuid-Beveland, tussen Hansweert en Sperdamme. Daar was alleen zavelige (zanderige) grond ter plaatse voor handen. Hieruit is de dijk opgebouwd en kreeg daarmee de naam Zanddijk.

Afb. de Zanddijk op de kaart van Hattinga ca 1750.

Molenspolderdijk of Oude Dijk, 1200-1269.

De dijk ten oosten van Yerseke, Molendijk (Poppendijke), blijkt uit een tekst uit 1269. Het is een belangrijke dijk om overstroming vanuit het oosten van ZB, beoosten Yerseke, tegen te houden. De dijk is gelegen op een kreekrug (?) om Kruijningen en Yerseke te beschermen tegen inbraken vanuit Kouwerve en Waarde- Krabbendijke.

Bronnen: Tirion 1573. p.282. Wilderom 1968, p.117. Dekker 1971, p.110. IJsseldijk 1973, p.19.

De naam Molendijk is afgeleid van de Molen die langs deze dijk nabij het dorp Yerseke heeft gestaan.

Afb. de molen bij Yerseke op kaart van Hattinga ca. 1750.

Toelichting.

Zanddijk en Molendijk

De nog bestaande forse dijk van Yersekedam naar Hansweert (Varkensdijk-Havendijk, Molendijk en Zanddijk) kreeg zijn huidige gedaante na de overstromingen van 1530 en 1532. De versterking van deze dijk behoeftte in die jaren westelijk Zuid-Beveland voor een zelfde ondergang als oostelijk Zuid-Beveland. Ook al spreken de rekeningen van de watering van Bewesten Yerseke uit de jaren na 1530 herhaaldelijk over deze dijk als de 'nieuwe dijk', dit dient slechts opgevat te worden in de zin van nieuwe "zeewerende" dijk als gevolg van de overstromingen. Want de dijk zelf is veel ouder dan 1530.³⁰ De Zanddijk, is gelegd tussen de zeedijk bij Hansweert en de Noordelijke dijk van de Kruiningenpolder en is derhalve van jongere datum dan deze. De Zanddijk is duidelijk te herkennen als een vijfzode — een tamelijk rechte dijk met oorspronkelijk een kruinbreedte van vijf zoden — die uit voorzorg is gelegd om een mogelijke inundatie te beperken. Hij moet opgeworpen zijn voor 1324,³² maar in een tijd waarin het land aan beide zijden al volop in cultuur was gebracht. Op de kaart of op een luchtfoto ziet, men duidelijk de doorlopende wegen de dijk kruisen. Ook de indeling in hoeken houdt geen rekening met deze dijk.³³ De Molendijk-Noorddijk ten oosten van Yerseke is ouder. Uit een tekst uit 1269 blijkt impliciet het bestaan van deze vrij belangrijke dijk reeds in die tijd. Volgens deze tekst zou een doorbraak van de Hinkelédijken in de buurt van Krabbendijke zodanige gevolgen kunnen hebben *quod illis de Scoude et de Walo et ceteris omnibus usque Ierseke ex dicta redundatione periculum immineret*. Bij Yerseke lag dus een dijk, die een barrière vormde voor het water van een eventuele overstroming in Oost-Zuid-Beveland. Deze dijk moet zijn aangelegd — en wel voor 1269 — ofwel om het achterliggende westelijke deel van Zuid-Beveland te beschermen tegen een inbraak in het oosten ofwel het oostelijke deel tegen een inbraak in het westen.

³⁰ Het rapport van Gerard Mulart, gekommitteerd door de regering te Brussel tot onderzoek van de schade, veroorzaakt door de vloed van 1530, spreekt ook van de Zanddijk als een vijfzode: *Indien men den ouden sorchdijck, streckende van Yersicke tot Hantzwardt,*

die zieluyden (nl. de burgemeesters van Goes) *noemen een vijszoe, mochte repareren ende n'eder opmaicken*, R. FRUIN, Stukken betreffende den stormvloed van 1530, in: AZG, 1908, blz. 146.

[»] In een oorkonde van 1326 dec. 8 komt de dijk voor als *Ziftwinde* in Zoute onder Kruiningen DEKKER en KRUISHEER, Regesten Biezelinghe, nr. 67, in een oorkonde van 1324 juli 12 als *Ziitwinde*, zonder nadere aanduiding, ibidem, nr. 65. De naam Zanddijk komt het eerst voor in 1566 als belending van land, RA Middelburg, RAZE, nr. 3251 (1566 nov. 13).